

de slootkant, dat ruim 30 c.M. lager, schuin onder het oorspronkelijke nest lag. Daarbij heeft ze ieder ei over een steilhellend vlak naar beneden moeten slepen, en van de tien eieren is er daarbij maar één verongelukt, dat lag op de bodem van de sloot. Hoe ze die eieren zo versjouwd heeft, is me een raadsel, ik vermoed, dat ze, met de buik over de grond schuifelend, ei voor ei naar beneden heeft gehaald. Later zijn er nog 13 eieren in het nest gekomen, en is het verstoord. Maart '43.

HANS WARREN.

Fourageren mestkevers paddestoelen? Afgelopen zomer deed ik een entomologisch-mycologische waarneming, die nieuw schijnt te zijn. Ik zag n.l. twee paardenmestkevers (*Geotrupes stercorarius* Scriba) bezig met het fourageren van een verse *Russula lepida* Fr. De Slanke *Russula* werd verbrokken en bij kleinere en soms grote stukken in het hol gesleept.

Verschillende bekende entomologen, die ik hierover raadpleegde, konden mij niets naders meedelen. In de literatuur vond ik ook niets hieromtrent vermeld. Alleen rotte paddestoelen schijnen wel eens genuttigd te worden.

Een proef met een gevangen exemplaar bevestigde thuis nogmaals het fourageren van paddestoelen.

Degenen, die eventueel een dergelijk fourageren ook wel eens waargenomen hebben of waarnemen, doen mij een groot genoegen mij uitvoerige gegevens hierover te verschaffen, vooral omtrent plaats van waarneming, soort mestkever en het soort paddestoel, dat gefourageerd werd.

Den Haag, Boddaertstraat 13.

TOM VAN KREGTEN.

Oorwormen gevraagd. Ondergeteekende verzoekt aan de lezers, toezending van levende Oorwormen (*Forficula*) liefst in groote hoeveelheden. Onkosten worden gaarne vergoed. Baarn, Eemnesserweg 91.

P. F. BARON VAN HEERDT.

Een melanistische aberratie van *Lacerta agilis*? Van een vriend ontving ik een volkomen zwarte hagedis (*Lacerta agilis*). Zou dit een melanistische aberratie zijn? Wie kan mij hierover inlichtingen verschaffen?

Ede, Emmalaan 3.

P. VAN BURG.

Aan den waterkant. Op een zonnige dag in April zitten we aan de rand van het vijftiende achter in de tuin. Er is allerlei beweging in het water. De eiersnoeren van de padden staan op uitkomen; voortdurend bewegen zich de larfjes er in. Hier en daar hangt een ruggezwemmer aan de oppervlakte, telkens komen geelgerande kevers aan de oppervlakte een luchtje scheppen. Telkens ook kruipen er kevers uit het water, gaan op een of ander drijvend voorwerp zitten, drogen zich in 't zonnetje en pompen zich vol met lucht, en vliegen dan opeens op, cirkelen en zwenken, als aarzeland, hoger en hoger en verdwijnen uit het gezicht. Overal kom je zulke vliegende waterkevers tegen: pikzwarte waterkevers, hun verkleinde uitgave, die 1½ cm lang is, geelgerande watertorren en ook de kleine verwanten van deze rovers.

Op een goed ogenblik ontdekken we een waterschorpioen, Nepa, die ook al uit het water klimt. Heel traag gaat dat, en heel onhandig, maar na minuten lang scharrelen zit hij toch op een dorre tak, een paar centimeter boven de waterlijn.

Hij gaat doodstil zitten en langzamerhand zien we hem van glimmend zwartbruin dof grijs-bruin worden. Als hij helemaal droog is, begint hij met zijn voorpoten eigenaardige bewegingen uit te voeren. Hij knikt ze helemaal dubbel, zodat hij met zijn teruggeslagen tarsen zijn kop kan aanraken, en nu gaat hij poetsen, over de kop, en naar het ons lijkt vooral over de ogen. Die moeten zeker schoon voordat hij gaat vliegen, opdat hij tijdens zijn vlucht goed zal kunnen zien. Na grondig poetsen gaat hij zich vol lucht pompen. Hoe dat in zijn werk gaat, is niet goed te zien, maar we zien zijn staart op en neer gaan, en al gauw zien we ook dat hij opzwellt, want de naden tussen zijn vleugelschilden en het driehoekige rugschildje, die gewoonlijk amper zichtbaar zijn, worden brede zwarte spleten. Tijdens het pompen perst hij ook uit zijn achterlijf een druppeltje blijkbaar overtollige vloeistof weg. Alle ballast overboord!

Na minuten lang pompen schijnt hij eindelijk te willen gaan vliegen. Hij heft zijn vleugels even, legt ze weer neer, maar spreidt ze dan opeens wijd uit, en met verbazing zien we nu dat de rugkant van zijn achterlijf helder rood gekleurd is! Meteen maakt hij, luid snorrend, een grote lichtsprong, maar helaas, al dadelijk botst hij tegen een lissenblad op en hals over kop tuimelt hij weer in het water. Een klein halfuur voor niets gewerkt.

Onverdroten zoekt hij opnieuw een droge startplaats op, maar ook nu is het geluk niet met hem. Nauwelijks heeft hij zich boven water gewerkt, of een bruine kikker krijgt hem in de gaten, en komt met voorzichtige sprongetjes naderbij, tot hij vlak vóór de traag klauterende Nepa zit. We zitten in spanning toe te kijken; één onzer wil de kikker weggagen, maar neen! we moeten het hele drama zien! Floep! daar schiet de lange kikkertong uit, raakt Nepa, plakt hem echter niet vast, maar doet hem in een boogje door de lucht schieten en weer in het water tuimelen. De kikker trekt zich na deze teleurstelling terug en Nepa begint opnieuw. Maar ook nu zal hij zijn doel nog niet bereiken. Voordat hij opnieuw gedroogd is, wordt hij door een tweede

kikker besprongen. Maar ook nu loopt alles met een, zij het wat wilde, buiteling af. En als we tegen het einde van de middag weggaan, is het Nepa nog niet gelukt, zijn poeltje te verlaten . . .
N. T.

Jalouzie? Hertenkamp Groenendaal, Heemstede. Hier huizen bij elkaar damherten en pauwen. — Op zekeren dag zie ik een pauw pronkende. Plots neemt één van de herten een aanloop en springt den pauw van achter af, dwars door de waaier van zijn staart. De pauw laat van schrik zijn staart zakken, maar een oogenblik later pronkt hij weer. Een paar gebroken staartpennen slepen achter hem aan. — Gebeurt zoo iets wel meer en wat mag het hert bewogen hebben zijn gevleugelde lotgenoot zoo te mishandelen?

Santpoort, 7 Juni '43.

OTTO.

Europeesche kanarie. Naar aanleiding van de mededeeling van de heeren Bolland en v. d. Polder in het Juni-nummer van D. L. N. in zake het voorkomen van een Eur. kanarie te Driehuis bij Velzen bericht ik u, dat ik op Hemelvaartsdag, 3 Juni, bij mij op het erf een exemplaar heb gezien, nadat hij, zonder dat ik hem toen te zien kreeg, den vorigen dag al in den boomgaard had zitten zingen. Zou dat dezelfde kunnen zijn, die op den trek is?

Aerdenhout, 6 Juni '43.

R. E. LAAN.

Hoogstwaarschijnlijk niet dezelfde. De vogel van Driehuis heeft daar de heele Mei maand gezongen. Doordat het terrein dubbel en dwars verboden was, heeft men de waarneming niet kunnen voortzetten. Ik beschouw beide vogels als voorttrekkers en verwacht wel dat we er in 1944 meer van zullen hooren.
T.

Waterrallen op de Hurnsche Kil. Tijdens een excursie op 17 Juni van dit jaar op de Hurnsche Kil — de oude rivierarm, gelegen in het uiterwaard tusschen Hurwenen en Zaltbommel — nam ik op twee, ver uiteenliggende plaatsen het geluid van de waterral waar. Schuilend voor een stortbui lagen we met de boot tegen de hooge oevervegetatie van het ontoegankelijke moeras van den oostoever gedrukt, toen we eenklaps dat onmiskenbaar-kreunend geluid vlak bij ons in het oeverland vernamen.

Onwillekeurig deed mij dat dadelijk denken aan ons avontuur van jaren geleden in de Nes bij Monnikendam, toen we daar in de rietkraag van het buitendijksche land met den ouden heer Burdet bij het nest van de waterral stonden, waarvan hij dat aardige filmpje draaide en waarbij ons dit wonderlijk geluid bijna zonder ophouden omringde.

Op een andere plek, meer naar het noorden van de Kil, hoorden wij het denzelfden middag nog eens. De onbegaanbaarheid van het terrein hield in beide gevallen het nest, hetwelk er stellig geweest zal zijn, voor ons verborgen.

Ook hoorden we weer de stem van den roerdomp, een vaste bewoner van de Kil, en vonden we er nog verschillende legsels van meerkooit en fuut. De zwarte sterns en de bruine kiekendieven waren eveneens weer present, evenals de kleinere vogels van het moeras: de rietgorzen, rietzangers, en groote en kleine karekieten; de snor, die er anders ook steevast vertoeft, liet zich dit keer echter niet hooren. Boven den plas jaagde een boemvalk.

Mettertijd hopen we dit gebied en het uiterwaard, waar ook het woudaapje nog schijnt te huizen, nog eens wat grondiger te kunnen inventariseeren, wat ook ten aanzien van de flora zeker gewenscht zal zijn. De plaatsing op de lijst van het Nationale Plan wekt voor de toekomst van de Kil gelukkig hoopvolle verwachtingen. En dat is te meer verblijdend, daar het ook in landschappelijk opzicht tot een onzer fraaiste natuurmonumenten uit het rivierland gerekend moet worden.

Den Bosch, 1 Juli 1943.

R. J. BENTHEM.

De zangvogelstand op de Noord-Veluwe na de strenge winter. Op een aantal terreinen bij Nunspeet, Hulshorst en Ermelo nam ik in 1941 en 1942 de zangvogelstand op. De manier, waarop ik hierbij te werk ging, is in het Februarinummer 1942 van D. L. N. beschreven. Een vergelijking van de uitkomsten der beide jaren geeft het bijgevoegde staatje. Hierin zijn bovenaan aan aantal standvogels samengebracht — althans soorten, waarvan de bij ons broedende individuen niet wegtrekken — en onderaan een aantal trekkers. Het is heel opvallend, dat de soorten, die grote verliezen hebben geleden, allen bij de standvogels hooren.

		1941	1942			1941	1942
Standvogel	Merel	12	5-6	Standvogel?	Winterkoning	10	4
"	Huisemus	424	238	"	Roodborst . . .	13-14	6-7
"	Vink	119	69-70	"	Goudhaantje . .	12 of meer	4
"	Koolmees	35-36	14	Trekker	Zanglijster . .	3	5
"	Zwarte Mees . . .	15	17	"	Roodstaart . .	5-6	5-6
"	Kuifmees	7	5	"	Fitis	12	11-12
"	Glanskop	9	4-5	"	Tijftjaf	7	8-9
"	Pimpel	14	15-16	"	Grauwe Vlieg- gevangener . .	2	6

O p m e r k i n g. De grote aantallen bij Huismus en Vink zijn tot stand gekomen, doordat deze soorten over een groter gebied geteld werden dan de overige soorten.

Ik geloof, dat het erg voor de hand ligt, de laatste strenge winter met zijn grote sneeuwval voor hun achteruitgang verantwoordelijk te stellen. Deze hoeft weliswaar niet de enige oorzaak te zijn; wij weten bijv. dat voor verschillende soorten de voedselvoorraad al in de herfst van 1941 kleiner dan normaal was door de slechte vruchten- en zaden oogst, de geringe hoeveelheid kippenvoer en huisafval enz., terwijl voor de Koolmees — naar Dr. Kluyver mij meedeelt — nog andere oorzaken van afname in het spel waren. Voor alle opgesomde ongunstige invloeden schijnt een aantal trekvogels zich te hebben kunnen vrijwaren.

„Vogeltrekstation Texel”.

L. TINBERGEN.

Onderlinge bijstand bij kraaien. Op 14 April '43 was ik getuige van het volgende voorval. Het was windstil met een wolkelooze hemel en de geluiden waren over groote afstanden buitengewoon duidelijk waarneembaar. Ik stond op een krib aan de rivier de Amer toen ik plotseling het gonzende geluid hoorde, dat een vogel maakt, die zich van groote hoogte met half ingetrokken vleugels laat vallen. Het geluid scheen recht boven mijn hoofd en werd steeds sterker. Ik had al meerdere seconden in de lucht staan kijken, toen ik één, neen tien-tallen zwarte stippen gewaar werd. Het bleken kraaien te zijn, die met vrijwel ingetrokken vleugels omlaag kwamen. Op een tiental meters boven den grond remden ze hun vaart af, balden samen tot een troep en begonnen onmiddellijk weer met opvallend snelle vleugelslagen in kringen te stijgen. Enkele vogels konden niet direct bij de troep komen en klommen afzonderlijk omhoog. Alles was zoo snel in zijn werk gegaan, dat ik eerst toen de Slechtvalk bemerkte, die zich tusschen de vogels bevond. Eer ik hem in de kijker kon nemen, zat hij al achter een van de apart vliegende kraaien aan en na een korte zigzagachtervolgving stootte hij, miste en stootte nog eens, ditmaal raak. Hij had zijn prooi stevig te pakken, zoodat die niet kon spartelen, maar het transport ervan ging toch boven zijn krachten. Met moeizame vleugelslagen, snel hoogte verliezend, koerste hij naar een zandplaatje. De kraai schreeuwde intusschen — ik zou haast zeggen — als een mager varken. Ik had een dergelijk geluid nog nooit van een kraai gehoord. Op het zandplaatje plofte de valk met prooi neer. De kraai begon nu te worstelen, maar de valk hield hem stevig vast. Hij maakte echter nog geen aanstalten, om hem te entameeren. Na een onderdeel van een minuut kwam er een zwarte kraai laag over het water aan vliegen, recht op de valk aan en sprong er boven op. Even volgde er een gespartel, maar dat duurde nauwelijks een seconde. De valk streek af, de aanvallende kraai ook en de bevrijde kraai stond direct weer op zijn pootjes, schudde zich even en vloog toen zijn bevrijder achterna in de richting van een paar struiken, waar trouwens nog meer zwarte kraaien zaten. De valk begon intusschen weer te klimmen, achter de cirkelende kraaien aan, die inmiddels alweer een heel eind gestegen waren, hoewel er nauwelijks een minuut kon verlopen zijn tusschen het slaan van de kraai en zijn bevrijding. Doordat ik het meest aandacht besteed had aan de slechtvalk zou ik niet kunnen zeggen of de cirkelende troep uit kraaien of uit roeken bestond of uit beiden. Zeker was er in ieder geval een kauw bij.

Nu is men altijd geneigd een dergelijk geval te vermenschelijken: de kraai, die zijn kameraad in nood niet in de steek laat, maar onverschrokken te hulp komt, ect. etc. Iemand wien ik mijn waarneming mededeelde, stond zelfs meteen klaar met de conclusie, dat de intervenieerende kraai het mannetje was van de geslagen vogel.

In verband hiermee wil ik nog iets laten volgen van wat ik hierover vond. Konrad Lorenz vertelt iets over een door hem gefokte kauwenkolonie (Proceedings of the Eighth Int. Ornith. Congress). Als een kauw ziet dat een soortgenoot wordt weggevoerd door een roofdier, uit hij een merkwaardig knarsend geluid en fladdert met de vleugels op een bijzondere manier. In een oogenblik zijn alle kauwen uit de omgeving, die de alarmeerende vogel kunnen zien of hooren, ter plaatse en de heele bende valt den vijand aan, zonder aan gevaar voor zichzelf te denken. Ook de door Lorenz grootgebrachte kauwen die volkomen aan hem gewend waren vielen hem aan, zoodra hij er een in de hand nam. Zelfs toen hij eens onnadenkend een kauw, die 's nachts was doodgegaan opnam en weg wilde brengen, veroorzaakte hij daardoor een algemeene aanval op zich zelf. Dat dit intusschen een zuiver instinctmatige reactie is, blijkt wanneer de kauwen op bovengenoemde wijze reageeren, als een zwart voorwerp — onverschillig van welke aard of afmetingen — door een levend wezen verplaatst wordt. Zoodoende krijgt de reactie haast het karakter van een reflex, die in bepaalde omstandigheden een vergissing oplevert. Zoo zag Lorenz een aanval op iemand, die met een nat badpak in de hand over een grasperk liep. Jonge kauwen kan men ongestraft uit het nest nemen, zoo lang ze niet bevederd zijn. Maar als de zwarte veeren eenmaal gaan doorkomen, brengt de schaking van een jong de verwoede aanval van hun ouders en koloniegenoten te weeg.

Ik geloof wel, dat we de aanval van de kraai op de Slechtvalk, die een andere kraai vogel meevoerde, mogen beschouwen als analoog aan die actie van de kauwen. Ook hier is dus elke menschelijke waardeering over „moedig optreden” e.d. er naast.

Er was intusschen nog een verschil tusschen mijn waarneming en die van Lorenz. Deze vielen n.l. gemeenschappelijk aan, daartoe aangezet door het alarm van de vogel, die de vijand het eerst opmerkt. Mijn kraai was de eenige, die meende te moeten optreden, terwijl verschil-

lende kraaien die in de struiken gevlucht waren — niet uit de groep die uit de lucht kwam vallen — daar onbewegelijk bleven zitten.

T. LEBRET.

Dordrecht, Voorjaar '43.

Rectificatie. Rector Cremers was ten eerste getroffen door het stukje in De Levende Natuur. Echter . . . hij is *nog steeds* Voorzitter van ons Genootschap en dus niet: *tot voor kort*. Dat u gewoonlijk in onze verslagen leest, dat de heer Grossier presideert, zit in de grensmoeilijkheden.

Maastricht, 17 Juli 1943.

G. H. WAAGE.

Dat komt er nu van, als je op lectuur moet af gaan en dan nog niet eens behoorlijk leest. Bij mijn verontschuldiging voeg ik nog de verklaring van mijn vreugde over het feit, dat de Stichter nog altijd aan het hoofd staat.

JAC. P. THIJSE.

Overwinteren van heggemus. In Het Vogeljaar stelt u aan het einde van het hoofdstuk over de heggemus de vraag of deze in de Oostelijke provincies in de zomer even talrijk voorkomt als in de winter. Voor zoover ik heb nagegaan zie ik het heggemusje in de zomer een heel enkele keer, maar 's winters komt hij geregeld in de stadstuinen voor.

Deventer 11-7-43.

JAN BRINKGREVE.

Hier hebben we waarschijnlijk te doen met het verschijnsel dat vogels in de winter de nabijheid van menselijke woningen opzoeken: stadsparken, tuinen, villadorpen geven dan aanleiding tot wat wij zouden kunnen noemen: de kleine wintervoedseltrek. Een mooi voorwerp voor stelselmatige studie.

JAC. P. TH.

Onderzoek betreffende de Kruisbek. Doordat vele waarnemers gehoor gaven aan onze vorige oproepen is het ons mogelijk geworden een vrij volledig beeld te vormen van de invasie van de Kruisbek die 't vorig jaar heeft plaatsgevonden. Een publicatie hierover zal in de eerstvolgende „Limosa”, orgaan der Club van Nederlandsche Vogelkundigen, verschijnen.

We hadden de waarnemingscampagne afgesloten met 31 Maart, doch het bleek dat ook in April, Mei, Juni, en Juli Kruisbekken in ons land werden waargenomen. In Mei werd te Bilt-hoven zelfs het broeden vastgesteld. Het leek ons nuttig om het onderzoek gedurende dit jaar voort te zetten om zodoende tot groter volledigheid te geraken.

Daarom vragen we ieder waarnemer zijn nieuwe en eventuele oude waarnemingen van 1942 (zo mogelijk met gegevens over voedsel, roep, trekrichting e.d.) aan ons op te zenden. Porto wordt desgewenst vergoed.

Bij voorbaat onze hartelijke dank!

G. BOS, H. J. SLIJPER en J. TAAPKEN, Sophialaan 27, Hilversum.

Dubbellegels van het Visdiefje. Naar aanleiding van het dubbellegsel van de tureluur, dat Warren en eerste ondergetekende waarnamen op de Kaloot op 25 Mei 1942, is het wel interessant, twee dubbellegels van vijf van het Visdiefje te vermelden, die we op 13 Juni van dit jaar aantroffen in de eilandkolonie van de Oost-Schengen bij Goes. Er zijn verschillende mogelijkheden betreffende het tot stand komen van deze legels:

1. Twee paren leggen samen in één nest. Dit is waargenomen bij de Staartmees (Brit. Birds 29, p. 80).

2. Een mannetje heeft twee wijfjes, die beiden in één nest leggen. Dit is eveneens waargenomen bij de Staartmees (ibidem).

3. Het wijfje van een verloren gegaan nest legt in een ander nest uit legnood. Wellicht was dit het geval bij de waarneming van J. E. Sluimers, dat een Kleine Plevier een ei legde bij een voltalig legsel van de Bontbek. (Ardea 27, p. 145).

4. Sommige wijfjes vinden geen ruimte meer, om een eigen nest aan te leggen en leggen in bij andere, wellicht verschillende wijfjes. Dit lijkt het waarschijnlijkste in het geval van deze Visdiefjeskolonie, want ze ondergetekende trof ook in 1941 een 4-legsel en een 5-legsel aan, in 1942 zelfs meerdere 4-legsels. De nesten op de omliggende weilanden waren alle normaal, terwijl het eilandje veel te klein leek voor de tientallen nesten.

Welke lezer vond andere dergelijke legsel?

D. A. VLEUGEL.

Dr. G. F. WILMINK.

Verantwoordelijk Redacteur: Dr. JAC. P. THIJSE, Binnenduyn, Bloemendaal.

Verantwoordelijk voor advertenties: geen advertenties.

Uitgever: W. VERSLUYS' Uitgevers Mij. (N.V.), 2e Oosterparkstr. 221—223, Amsterdam.

Drukker: N.V. Drukkerij v.h. KOCH en KNUTTEL, Turfmarkt 106, Gouda.

Versijnt: een maal per maand.

Abonnementsprijs: f 6,80 per jaar bij vooruitbetaling.

Prijs per nummer: f 0,90.

P. 1563/1.